

DYREKCJA GENERALNA DS. POLITYKI WEWNĘTRZNEJ

# DEPARTAMENT TEMATYCZNY C

PRAWA OBYWATELSKIE I SPRAWY KONSTYTUCYJNE



Zdania odrębne w praktyce sądów  
najwyższych państw  
członkowskich

STRESZCZENIE





**DYREKCJA GENERALNA DS. POLITYK WEWNĘTRZNYCH  
DEPARTAMENT TEMATYCZNY C: PRAWA OBYWATELSKIE  
I SPRAWY KONSTYTUCYJNE**

**KWESTIE PRAWNE**

**Zdania odrębne w praktyce sądów  
najwyższych państw członkowskich**

**STRESZCZENIE**

**Treść**

W niniejszej ekspertyzie przeanalizowano zalety i wady związane z praktyką zdań odrębnych. W ekspertyzie przeprowadzono analizę upowszechnienia tej praktyki wśród sądów najwyższych i sądów konstytucyjnych państw członkowskich, a także przedstawiono praktykę trybunałów międzynarodowych w tym zakresie. Wreszcie w dokumencie rozważono argumenty przemawiające za i przeciw publikacji zdań odrębnych przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Niniejszy dokument został zamówiony przez Komisję Prawną Parlamentu Europejskiego.

## **AUTOR**

Rosa RAFFAELLI  
Departament Tematyczny C:Prawa Obywatelskie i Sprawy Konstytucyjne  
Parlament Europejski  
B-1047 Bruksela  
E-mail: Rosa.Raffaelli@europarl.europa.eu

## **WERSJE JĘZYKOWE**

Oryginał: EN.  
Tłumaczenie: DE, ES, FR, IT, PL.

## **O WYDAWCY**

W celu skontaktowania się z departamentem tematycznym lub zaprenumerowania jego comiesięcznego biuletynu prosimy pisać na adres:  
[poldep-citizens@europarl.europa.eu](mailto:poldep-citizens@europarl.europa.eu).

Parlament Europejski, listopad 2012 r.  
© Unia Europejska, 2012 r.

Niniejszy dokument jest dostępny w internecie na stronie:  
<http://www.europarl.europa.eu/studies>.

## **SPROSTOWANIE**

Opinie wyrażone w niniejszym dokumencie są jedynie opiniami autorów i niekoniecznie odzwierciedlają oficjalne stanowisko Parlamentu Europejskiego.

Powielanie i tłumaczenie niniejszego dokumentu dla celów niehandlowych jest dozwolone pod warunkiem wskazania źródła oraz wcześniejszego poinformowania wydawcy i wysłania mu egzemplarza.

## STRESZCZENIE

### Kontekst

Niniejszy dokument został przygotowany na wniosek Komisji Prawnej Parlamentu Europejskiego z dnia 4 czerwca 2012.

Większość państw członkowskich UE zezwala sędziom sądu konstytucyjnego i sądu najwyższego na zgłoszenie zdania odrębnego w następujących przypadkach: gdy przegłosowany członek składu orzekającego kwestionuje orzeczenie sądu i zaznacza własne zdanie odrębne wraz z uzasadnieniem (zdanie odrębne), albo gdy członek składu orzekającego zgadza się z orzeczeniem sądu, jednak kwestionuje jego uzasadnienie (zgodna opinia). Z drugiej strony w Trybunale Sprawiedliwości Unii Europejskiej obowiązuje model odrębny – model poufności opinii indywidualnych. W obecnej sytuacji, w której wśród sądów obserwujemy wzrastającą tendencję do publikacji zdań odrębnych, praktyka Trybunału staje się coraz bardziej odosobniona. Osobliwość ta może być związana ze szczególną strukturą europejskiego systemu sądowego oraz rolą, jaką odgrywa w niej Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Niemniej niektórzy przedstawiciele doktryny twierdzą, że zdania odrębne mogłyby w istocie przysłużyć się roli Trybunału, w szczególności biorąc pod uwagę konieczność prowadzenia przez Trybunał stałego dialogu z sądami krajowymi. Inni twierdzą, że dialog ten można by usprawnić, wykorzystując inne, już istniejące środki. Dodają również, że wprowadzenie zdań odrębnych mogłoby zagrozić kolegialności Trybunału i jego autorytetowi w kontaktach z sądami krajowymi.

### Cel

W niniejszej ekspertyzie przedstawiona zostanie praktyka zdań odrębnych w państwach członkowskich UE. W pierwszej kolejności zaprezentowane zostaną główne argumenty za i przeciw tej praktyce, które zostały zidentyfikowane przez przedstawicieli doktryny badających kwestie teoretyczne oraz rolę, jaką opinie indywidualne odgrywają w sądach (w głównej mierze krajowych). W rozdziale drugim przedstawiona zostanie analiza przepisów obowiązujących w sądach najwyższych i konstytucyjnych państw członkowskich UE. Na koniec, po przeprowadzeniu krótkiego przeglądu stosowania zdań odrębnych na szczeblu ponadnarodowym, w dokumencie dokonana zostanie analiza obecnej praktyki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w tym zakresie, w kontekście poglądów wyrażonych przez przedstawicieli doktryny i sędziów.

Ekspertyza ma na celu:

- Przedstawienie głównych argumentów teoretycznych przemawiających za i przeciw publikacji zdań odrębnych;
- Dokonanie analizy praktyki sądów konstytucyjnych i sądów najwyższych w 27 państwach członkowskich UE;
- Podsumowanie praktyki na szczeblu ponadnarodowym;
- Przedstawienie głównych argumentów przemawiających za i przeciw publikacji zdań odrębnych sędziów Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

## NAJWAŻNIEJSZE USTALENIA

- Praktyka zezwalająca sędziom na publikację zdań odrębnych jest szeroko rozpowszechniona w UE. Spośród 27 państw członkowskich tylko 7 nie zezwala sędziom na publikację opinii indywidualnych. W pozostałych 20 dozwolona jest publikacja zdań odrębnych w sądownictwie powszechnym albo wyłącznie w kwestiach konstytucyjnych. W jednym państwie członkowskim (w Irlandii) dozwolona jest publikacja zdań odrębnych w sprawach powszechnych, natomiast zabroniona w kwestiach konstytucyjnych.
- Nie istnieje wyraźna różnica pomiędzy państwami systemu prawa „common law” i systemu „prawa cywilnego”. W wielu państwach systemu „prawa cywilnego” zdania odrębne mogą być publikowane, podczas gdy w niektórych państwach systemu prawa „common law” ich publikacja jest ograniczona lub zakazana.
- W ostatnich latach obserwujemy rosnącą tendencję zezwalania, przynajmniej sędziom sądów konstytucyjnych, na zgłaszanie zdań odrębnych; wiele państw Europy Wschodniej, które niedawno wstąpiły do UE, stosuje tę praktykę.
- Publikacja opinii indywidualnych jest zasadniczo dozwolona w trybunałach międzynarodowych i regionalnych trybunałach ponadnarodowych; Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej stanowi tu godny uwagi wyjątek.
- Główne argumenty przeciwko zdaniom odrębnym są następujące: ochrona autorytetu sądów i ich orzeczeń; ochrona niezależności sędziów przed nadmiernym naciskiem politycznym; zapewnienie jasności i jednoznaczności przyjętych przez trybunał orzeczeń kończących postępowanie w sprawie; ochrona zasady kolegialności sądów.
- Główne argumenty za zdaniem odrębnym są następujące: ochrona rzetelności sędziów, ich moralnej niezależności i wolności słowa; poprawa jakości orzeczeń i ich siły przekonywania; promowanie przejrzystości; poprawa dialogu z sądami niższych instancji oraz tymi, które w przyszłości rozpatrywać będą podobne sprawy.
- Pomimo różnic w poglądach na celowość opinii indywidualnych, istnieje ogólna zgoda co do tego, że zdania odrębne najlepiej służą swoim celom, jeżeli ich liczba jest ograniczona, są one upowszechnione z wyprzedzeniem i sporządzone w odpowiedni sposób.
- Wybitni przedstawiciele doktryny twierdzą, że wprowadzenie zdań odrębnych do praktyki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej jako część szerszej reformy, mogłoby wzmocnić dialog sądowy z sądami krajowymi i zapewnić większą przejrzystość orzeczeń. Inni utrzymują, że w strukturze Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej za odpowiednik opinii indywidualnych można uznać rolę rzecznika generalnego, zachowując przy tym niezależność sędziów oraz kolegialność i autorytet Trybunału.
- Doświadczenia sądów krajowych i międzynarodowych, chociaż istotne, niekoniecznie pozwalają na wyciągnięcie wniosków, które można by bezpośrednio zastosować w praktyce Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, biorąc pod uwagę osobliwości systemu sądowego UE oraz wyjątkową rolę Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w kontekście postępowania prejudycjalnego.

- Nawet jeżeli zdania odrębne zostałyby dozwolone w Trybunale, nie spowodowałyby to automatycznie ich szerokiego wykorzystania; stosując podobne zasady, różne sądy wykształciły odmienne praktyki w zależności od ich kultury i tradycji. Co więcej, o ile można zachęcać do publikacji opinii indywidualnych, to nie można jej nakazać. Dlatego też Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej mógłby w niezależny sposób określać własną praktykę w tym zakresie, a nawet utrzymać dotychczasowy kolegialny proces decyzyjny, nawet gdyby zgłoszenie zdania odrębnego było wyraźnie dozwolone.





DYREKCJA GENERALNA DS. POLITYKI WEWNĘTRZNEJ

## DEPARTAMENT TEMATYCZNY PRAWA OBYWATELSKIE I SPRAWY KONSTYTUCYJNE **C**

### Działalność

Departamenty Tematyczne są jednostkami badawczymi, udzielającymi specjalistycznych porad komisjom, delegacjom międzyparlamentarnym i innym organom parlamentarnym.

### Obszary polityki

- Sprawy konstytucyjne
- Sprawiedliwość, wolność i bezpieczeństwo
- Równouprawnienie płci
- Sprawy prawne i parlamentarne
- Petycje

### Dokumenty

Więcej informacji na stronie Parlamentu Europejskiego:  
<http://www.europarl.europa.eu/studies>

ZRÓDŁO ZDJEŃ:  
iStock International Inc.

